

buiten hem om genomen. 'He was not accorded any special title', aldus Shillony,

*'no one pledged personal allegiance to him, there was no particular faction behind him, and no brain trust or personal coterie around him. All expressions of loyalty were directed solely towards the emperor, and never toward Tojo.'*¹

Die keizerverering was een wezenlijk element in de ideologie waardoor nagenoeg het gehele volk zich liet beheersen: het was 'de keizerlijke weg' die gevolgd moest worden. Of dat geschiedde, werd gecontroleerd met gebruikmaking van een stelsel dat kort voor het uitbreken van de oorlog in de *Pacific* is ingevoerd: het *tonarigoemi*-stelsel.

Wat hield dat in?

De gehele bevolking was ingedeeld in kleine wijkgemeenschappen, *tonarigoemi*'s, die elk een verantwoordelijk leider, de *goemitsjo*, aan het hoofd hadden; deze werd door acht helpers, *hantsjo*'s, bijgestaan. Elke *hantsjo* had een aparte functie: de eerste regelde de uitgifte van distributiebonnen, de tweede verzamelde gegevens over de gezondheidstoestand van de buurtbewoners, de derde droeg er zorg voor dat, voorzover er tuinen waren, de door de regering voorgeschreven planten werden geplant en opgekweekt, de vierde moest zorg dragen voor het beslechten van kleine geschillen, de vijfde zag er op toe dat de brandblusmiddelen en schuilloopgraven goed onderhouden werden, de zesde hield de financiën van de buurtgemeenschap bij en wakte op tot sparen, de zevende verleende bijstand aan gezinnen van militairen die in moeilijkheden waren gekomen, de achtste bood de behulpzame hand bij sterfgevallen. Eenmaal per maand werd een *tonarigoemi*-vergadering gehouden waar alle buurtbewoners aanwezig dienden te zijn. Op hun beurt waren de wijken van de *goemitsjo*'s samengevat in districten, *aza*'s, die elk een districts-hoofd, *azatsjo*, aan het hoofd hadden, weer met acht helpers die met de acht ondergeschikte functionarissen van de wijken der *goemitsjo*'s in contact stonden. Bijeenkomsten van de *tonarigoemi*'s en van de *aza*'s (aan die laatste namen slechts functionarissen deel) werden steeds met een vast ceremonieel geopend: een buiging voor de voorzitter, een buiging in de richting van het keizerlijk paleis en het voorlezen en nazeggen van een politieke geloofsbelijdenis waarin Japans grootheid werd verheerlijkt. Even belangrijk als het onderstrepen van de gemeenschappelijke ideologie was de controle die door dit *tonarigoemi*-stelsel mogelijk werd

¹ A.v., p. 10.